

PREZENČNÍ FOND

54 D 144095

1001467659

a hraničních Čechů

EXIL SÁM O SOBĚ

III. setkání nad českým
vystěhovalectvím,
exulantstvím a vztahy
zahraničních Čechů
k domovu

Stanislav Brouček
Olřich Černý
Ivan Dubovický
Editoři

Etnologický ústav AV ČR
Praha 2006

EXIL SÁM O SOBĚ

III. setkání nad českým
vystěhovalectvím,
exulantstvím a vztahy
zahraničních Čechů
k domovu

28. září – 4. října 2003

Stanislav Brouček
Oldřich Černý
Ivan Dubovický
editoři

Etnologický ústav AV ČR
Praha 2006

UKF (DOD)

164 2079

EXIL SAMO SOBĚ

Pres UKF PV 1609

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1001467659

PREZENČNÍ FOND

54 D 144095

OBSAH

Předmluva

Stanislav Brouček

VÝSTĚDKY TÝDNE ZAHRANIČNÍCH ČECHŮ

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ

Cyril Svoboda: Pozdrav ministra zahraničních věcí

České republiky 10

Ivan Wilhelm: Uvítání zahraničních Čechů na půdě

Univerzity Karlovy 12

Pavel Bém: Praha a zahraniční Češi 13

Oldřich Černý a Ivan Dubovický: Třetí Týden zahraničních Čechů 14

EXIL SÁM O SOBĚ – SYMPOZIUM

(Čeští exulantí o vlastních životních osudech)

Stanislav Brouček: Exil sám o sobě 19

Jan S. Kruliš-Randa: Můj exulantský osud a jeho význam 27

Jan M. Stránský: Pohled z druhé generace 31

Jaroslav Marek-Vejvoda: Exil dnes? 36

Miroslav Kabela: Anketa o budoucnosti emigrace a krajanských organizací v Nizozemí 44

Výběr z diskuse na sympoziu
(moderátoři *Stanislav Brouček a Miroslav Kabela*) 65

PŘÍTOMNOST A BUDOUCNOST ČESKÝCH KOMUNIT V ZAHRANIČÍ

(Konference pracovníků českých organizací v zahraničí – výběr z diskuse)

Sekce legislativní, politická a ekonomická:

1. část (moderátor *Ivan Dubovický*) 92

2. část (moderátor Oldřich Černý)	126
3. část (moderátoři Oldřich Černý a Miloš Šuchma)	186

Sekce kulturní:

1. část (moderátoři Ivan Dubovický a Alena Morávková)	222
2. část (moderátor Oldřich Černý)	247

Sekce školská, výchovná a vzdělávací:

(moderátor Jan Tichý)	264
-----------------------------	-----

VÝSLEDKY TÝDNE ZAHRANIČNÍCH ČECHŮ

Program	290
Petr Pithart: Naši lidé v Americe (zahájení výstavy)	298
Ocenění: Významné české ženy ve světě	300
Rezoluce	302

PŘÍLOHA

Blanka Karlsson: Po stopách známých i neznámých Čechů ve švédských archivech – Bedřich Smetana	313
--	-----

JMENNÝ REJSTŘÍK	321
------------------------------	-----

již významnou záložkou svého výzkumu byl i soubor významných českých hudebníků v období od poloviny 19. století do konce 1. světové války. V tomto období se v Göteborgu uskutečnilo mnoho koncertů a vystoupení českých hudebníků, kteří byli pozváni do Švédska nejen kvůli výkonům, ale také kvůli výstavám a výstavním projekcím. Významnou součástí výstavy byly i české skladby a hudební tradice. Významnou součástí výstavy byly i české skladby a hudební tradice.

PŘÍLOHA

PO STOPÁCHZNÁMÝCH I NEZNÁMÝCH ČECHŮ VE ŠVÉDSKÝCH ARCHIVECH – BEDŘICH SMETANA

Blanka Karlsson

Předkládaný článek ukazuje výsledky prvních kroků bádání od roku 1990 po stopách Bedřicha Smetany ve Švédsku, jež byly předneseny na slavistickém kongresu v dánském Aarhus v roce 1994 a téhož roku vyšly v Norrköpingu tiskem ve švédské publikaci *Bedřich Smetana i Norrköping och i det Valentinska arkivet* (Bedřich Smetana v Norrköpingu a ve Valentinském archivu). V Praze pak byly předneseny na samostatné přednášce pro veřejnost dne 26. června 1995 v prostorách Pedagogického muzea Jana Amose Komenského.

Švédské období Smetanova života

„Jednoho tmavého říjnového večera roku 1856 vstoupil na břeh u göteborgského mostu Skeppsbron neznámý český hudebník a učitel klavíru... Jmenoval se Bedřich, říkal si Friedrich Smetana. Přišel na pozvání rodiny Dickson, aby dával hodiny klavíru,“ píše Erik Hemlin.¹

První koncerty, kterými se Smetana v Göteborgu uvedl, byly absolutním úspěchem. Smetana se ve městě usadil na pět let. Jeho přínos spočíval především v organizaci stabilního orchestru, což bylo v té době neobvyklé. Na základě znalostí evropského hudebního života se stal Smetana průkopníkem, který do Göteborgu uvedl romantickou a novoromantickou hudbu. Jakožto řádný dirigent Harmonické společnosti uvedl taková díla jako Händelova Mesiáše, Haydnovo Stvoření, Mozartovo Requiem, mše C-dur, Beethovenova

Fidelia v koncertní formě, Mendelssohnova Pavla a Eliáše, Schumanův Ráj a Peri. Dále uvedl Smetana v Göteborgu zcela neznámého Wagnera, a to sbohem Tannhäusera a Lohengrina.

V dubnu 1861 se Smetana rozhodl opustit Göteborg. V Praze byl vydán říjnový manifest, což znamenalo, že Češi dostali větší kulturní svobodu. Smetana se do Göteborgu vrátil na několik týdnů na jaře 1862, aby uspořádal koncerty a dal hodiny klavíru.

Svědectví pamětníků² podává obraz Smetany-člověka takto: Smetana v Göteborgu – malý muž s dlouhými černými vlasy a vysokým kloboukem. Byl to veselý a otevřený člověk, velice temperamentní v hovorech o hudbě. Po večerech obvykle před usnutím četl Kouřil, ale ne příliš, jen jeden doutník denně. Byl mistrem v kouření kroužků, které nazýval věnečky. Díval se, jak plují jeden za druhým vzdudem, až zmizí. Večer obvykle hrával na klavír až do jedenácti hodin a sousedé proti tomu protestovali. Smetana na to říkal, že švédské stropy jsou špatné. Smetana měl dobré srdece. Dával obléčení a boty chudým studentům. Nesnášel však pouliční muzikanty, kteří hráli falešně. Raději dal kuchařce peníze, aby jim zaplatila a oni odešli pryč. Smetana viděl a prožil mnoho a mohlo o tom velmi poutavě vyprávět. Hovořil pomalu, srdečně se smál a hlasitě mluvil, ztěsil však hlas, když hovořil o Beethovenovi, Wagnerovi, Bachovi, Lisztovi. To vždy zdvihl obočí a celá jeho osoba zářila nadšením a silným přesvědčením.

Bedřich Smetana ve švédských archivech

Smetana v norrköpinském městském archivu Stadsarkivet

Putování po švédských archivech začíná u pramene uloženého v městském archivu města Norrköpingu.³ Smetana se tu zastavil, když se vrácel ze stockholmského turné do Göteborgu. Přesné časové a jiné údaje lze nalézt v městském archivu Stadsarkivet v Norrköpingu v originálních výtiscích lokálního tisku *Norrköpings tidningar* (dále jen NT), což jsou nejstarší švédské noviny, založené v roce 1758 – dnes deník, ve Smetanově době vycházející každou středu a sobotu. Město očekávalo Smetanův příjezd s napijatou zvědavostí. V každém čísle se najde alespoň krátká zpráva: v NT č. 34 z 27. dubna 1861 čteme dvakrát na různých místech novin o Smetanově návštěvě v kultivované švédštině 19. století: „Koncert. Máme všacnou příležitost pozvat hudby milovou veřejnost příští čtvrtk večer na koncert klavíristy pana Smetany. Po delším pobytu v Göteborgu předvedl na svém nástroji takovou virtuozitu, že mu vynesla uznaní talentu nejvyšší úrovni, což právě dokázal na koncertech, pořádaných v poslední době ve Stockholmu. Tato hluboce zakořeněná povest jej čini středem zájmu milovníků hudby. Čtvrtční koncertní program bude oznamen ve středu.“

Další číslo, NT 35, středa 1. května, přináší uprostřed s. 1 koncertní program a další informaci: vstupenky za 1,50 – v tehdejší méně nemalé peníze – bylo možno zakoupit v knihkupectví Hr. Wallbergs Bok- och Musikhandel, které dodnes existuje pod jménem Andressons bokhandel a prezentuje se jako nejstarší obchod města (založeno 1843). Následuje informace o tom, že se nepodařilo sehnat jiné hudebníky, takže pan Smetana bude hrát sólový koncert. „Nemyslíme si však, že by tím postlučati utrpěli. Program je tak bohatě sestaven, že klavírista bude mít možnost rozvinout svou virtuozitu.“

Program Smetanova koncertu zněl: „Sonáta pro klavír od Beethovena, op. 10 D-dur; Ständchen od Schuberta, přepis Lisztův, Berceuse od Chopina, Spinnelied od Mendelssohna, Téma s variacemi od Händela, Fis-dur polka od níže podepsaného, Uherská rapsodie od Liszta... Friedrich Smetana.“ Stejně číslo novin oznamuje na s. 3 v rubrice: „Přihlášených příchozích – 29. dubna – klavírista Smetana“.

Prestože Smetana v Norrköpingu koncertoval jen jednou a ve městě vlastně pouze přenocoval, vznikly přátelské kontakty s obyvateli.⁴ Poslední citát z NT, 4. 5. 1861, s. 2, bez udání autora, je vynikající recenze Smetanova koncertu: „Koncert pana Smetany minulý čtvrtek byl doslova bohatě navštíven a koncertní umělec zcela pravidlivě naplnil, ba i předčil povést, která mu předcházela. Jen zřídka kdy má člověk možnost slyšet najednou spojení tak perfektní techniky s takovým citem a smyslem pro umělecké pojetí. Vše dokazovalo jak vrozený smysl pro tón, tak i vážné studium starší školy, akoliv ta tzv. zázařná škola dnes převládla. A že pan Smetana nepatří jednostranně do té druhé, dokázal tím, s jakou pietou předvedl Beethovenovu sonátu D-dur, op. 10. Stejně tak i variace od Händela, které bychom raději slyšeli hrát trochu klidněji. Mendelssohna Spinnlied, Lisztova fantazie atd. vyvolaly přirozeně nejsilnější potlesk. Krásnější a jemnější klavírní hru jsme nikdy neslyšeli. Vyvoláván po skončení posledního čísla byl pan Smetana tak laskav a přidal návic Lisztovy variace na God Save the King. A když člověk slyší tak krkolomně těžkosti zahráneš takovou jistotou a s tak vřelým a živým citem, jako tomu bylo zde, tu ho napadne starobylý citát: Krásné daří ve všech formách.“

Smetana ve Valentinském rodinném archivu ve Stockholmu

Podrobný soupis, popis a detailnější posouzení archiválií, včetně dalších komentářů, popřípadě citátů přeložených ze švédštiny do češtiny, vyjde v odborném tisku pro české archiváře. Zde je prostor pro globální prezentaci smetanovských archiválií. Přesný název archivu zní: Rodinný archiv Karla Valentina/Karl Valentins familjearkiv, sign. L 112:2:a (dále jen VA). Část archivu týkající se B. Smetany je uložena v krabici pod signaturou Smetana-samlingen L 112:2:a v Královské knihovně/Kungliga biblioteket (dále jen KB) ve Stockholmu od roku 1956.

V letech 1856–1861 žil Smetana v Göteborgu, kde působil jako dirigent v Harmoniska sällskapet, jako klavírní učitel v rodinách göteborgské smetán-

ky a jako aktivní hudebník v kulturním a společenském životě města. Jedna z jeho žáček, patnáctiletá Charlotte Valentin, necháela svého učitele ztratit, a tak následovala Smetanu do Prahy, kde žila se svou tetou Fanny přímo ve Smetanově bytě a dostávala soukromé hodiny klavíru, které otec Valentin platil i s nájemným ze Švédská. Korespondence a jiné prameny kontaktů mezi Smetanou a rodinou Valentini přešly do rukou dědiců. Čeští badatelé z Prahy, např. dr. A. Kraus, s nimi měli kontakt až do roku 1940. Potom stopa zmizela a zůstala otázka, jaký byl osud rodinného archivu po smrti dr. Valentina.

Pátrání začalo ve Švédském hudebně-historickém archivu/Svenskt musikhistoriskt arkiv ve Stockholmu, který má dobře zmapované prameny o hudebních skladatelích na půdě Švédská. Stopa z roku 1940 vedla k další dědičce rodiny, dcerě Karla Valentina Carole Cewers, která v roce 1956 darovala smetanovské prameny KB ve Stockholmu. Ve výše jmenované archivní krabici je celkem 14 dvojlistů s archiváliemi. Dvojlisty nejsou očíslované a jejich pořadí v době mých různých návštěv v časovém rozpětí více než deseti let nebylo vždy stejně.

V A zahrnuje 49 dopisů, 11 obálek, 21 položek různé: útržky obálek, vizity, papíry s poznámkami a seznamy, 5 novinových článků, 1 tištěná práce, 2 tištěné korektury, 42 programy, 4 fotografie, 5 publikací Smetanových skladeb. Programy jsou spolu s dopisy důležitou součástí archivu. Švédské programy Smetanových koncertů v Göteborgu obsahují cca 47 skladatelů,⁵ což dokazuje, jak Smetana obohatil kulturní život švédské společnosti, která mnohé skladatele slyšela díky Smetanovi vůbec poprvé. Sám Smetana o tom píše v dopise Lisztovi: „*Mozart je jejich bohem, ale není ještě chápán, Beethovena se obávají, Mendelssohna pokládají za nezáživného a novější neznají. Schumannova díla jsem zde poprvé hrál já.*⁶“

V A obsahuje Smetanovy dopisy z let 1862–1877 (16), dopisy od jeho druhé manželky Betty z let 1860–1877 (7), dopisy členů Valentinovy rodiny⁷ mezi sebou, se Smetanou a s Betty 1858–1867 (22), dopisy badatelů: Kraus 1924 – (1), Thörnqvist 1959 – (1) a český diplomat Walter Emil ve 20. století (1). Švédské dopisy členů Valentinovy rodiny nejsou ve Smetanově muzeu ani v Krausově korektuře; v době Charlottina života byly dopisy jejím soukromým majetkem a snad se dostaly do Stockholmu (jakožto součást VA) až od Caroly Cewers.

Dopisy odražejí život doby, ale i city, emoce jednotlivců. Například v dopise Charlottě z 29. ledna 1877 si Smetana stěžuje na bídny stav hlučnosti a vypráví o potlesku opeře Hubička v Lipsku, který nemohl slyšet. Nikdy víc již neuslyší svou hudbu. Smetanovy dopisy dojmíají svou lidskou důvrou k přátelům v dalekém Švédsku. Bettiny dopisy psané Charlottě mají charakter dialogu mezi dvěma přítelkyněmi (hovoří se o různých známých a o epizodách ze života, např. dopis z 5. 11. 1877). Za zvláštní pozornost stojí

dopis patnáctileté Charlotty psaný v Praze v září 1863 matce do Švédská. Píše v něm o životě v Praze, o trhu s ovocem a zeleninou – s nevidaně nízkými cenami, o velice chutných broskvích, o tom, že na lekci hrála šest polek, než nikdy neviděla tolik věží jako v Praze a že Smetana je ten nejlepší, nejhorší, nejmilejší a nejmilovanější učitel.

V A není neznámý – některé archiválie vydal v roce 1974 vydal L. Řenčíček v Norsku.⁸

Smetana v archivu Hudebního muzea/Musikmuseet ve Stockholm

V archivu Hudebního muzea jsou uloženy dvě krabice⁹, které obsahují přes 20 dvojlistů s archiváliemi. Jsou to textové i obrazové písemné prameny z 20. století. Velkou část tohoto archivu tvoří výstržky ze švédského tisku (do 80. let byli v muzeu zaměstnáni pracovníci, kteří se zabývali výhradně výstržkovou činností). Články z novin a odborných časopisů podávají svědectví o kontaktech Bedřicha Smetany se Švédskem, o recepci Smetanova díla ve Švédsku, o kulturní česko-švédské spolupráci, o koncertování českých umělců ve Švédsku, atd. atd. Také tento archiv bude podrobně popsán a posouzen v odborném tisku pro české archiváře.

Smetana v archivu Městského muzea/Stadsmuséet v Göteborgu

Archiv Bedřicha Smetany se původně nacházel v göteborgském Divadelním historickém muzeu/Teaterhistoriska museet, které mělo v době mé první návštěvy (1970–1980) a později v době mého bádání v Göteborgu (1990–1994) expozici dějin divadelních představení včetně kostýmů atp., ale ani jeden exponát o Smetanovi. Naproti tomu zde měli bohatý smetanovský archiv, pravděpodobně zásluhou bývalého ředitelky muzea dr. Eriky Hemlinské, který ve městě udržoval smetanovskou tradici a také o Smetanovi psal.¹⁰ V listopadu 2000 jsem zjistila, že Teaterhistoriska museet již neexistuje, a tak pátrání po osudech smetanovských archivních krabic skončilo v Göteborgském městském muzeu/Göteborgs stadsmuseum,¹¹ do jehož majetku byly sbírky divadelního muzea přemístěny.

Archiv Bedřicha Smetany byl přestěhován v devítiv letech archivních krabicích, k nimž dále patřily červené desky (závesný rychlovazač) a seděj deskys göteborgské Společnosti Bedřicha Smetany/Smetana samfundet. Červené desky se původně nacházely někde mimo archiv, a teprve když jsem se po nich 21. 2. 2002 znova sháněla, pracovnice muzea pro ně jela a uložila do nové, desátky krabice. Archivní krabice nejsou opatřeny zvláštní archivní signaturou, nýbrž jen označeny jménem B. Smetana a čísly 1–10. Přesný popis je a soupis těchto archiválií s originály v ruce jsem ukončila 16. 2. 2003 a je zahrnut do připravovaného zmíněného článku v českém archivářském tisku.

ku. Bádání pokračuje i přes archivy jiných osob, které přišly se Smetanou do styku (např. český hudebník Josef Czapek).¹²

Švédský archivní evidenční list archivu Bedřicha Smetany jmenuje jednotlivé archiválie stručně a dosti obecně.¹³ Teprve podrobný soupis vyjádřuje kvantitu i kvalitu těchto pramenů. Statistika archivu v deseti krabicích ukazuje bohatý materiál: programy oper, koncertů (6), turistické brožury (8), knihy o Praze (3), rukopisy nebo separáty článků (12), výstřížky (83), slavnostní tisky jako pozvánky apod. (18), papíry s rukopisnými nebo strojopisnými badatelskými poznámkami – fakta, údaje, osoby, soupisy koncertů aj. (21), dva závěsné rychlovazače s vypracovaným strojopisným soupisem a dokladem osob ze Smetanova života, fotografie osob, míst, divadelních představení atd. (243), dvě známky vydané ke 100. výročí Prodané nevěsty, dopisy (115), překlady dopisů (3), noty, partitury v knižním vydání (3), Smetanovy deníky (strojopisy švédsky a německy). Poslední částí smetanovského archivu jsou zmíněné sedě desky bez signatury, jen s označením Smetana, s materiálem slavnostně vydaným dne 30. 5. 1964 na paměť ustavění Společnosti Bedřicha Smetany v Göteborgu/Smetanasamfundet.¹⁴

Při souhrnném pohledu představuje archiv BS v göteborgském městském muzeu bohatý obraz smetanovského bádání švédských (Hemlin aj.) i českých (Malý aj.) badatelů (spolupráce, vzájemné návštěvy, kulturní akce, rozpracované badatelské i překladatelské práce atd.). Archiv reflekтуje tradici Bedřicha Smetany v Göteborgu 20. století. Práce zde pokračuje dál.

Smetana v göteborgském Městském archivu/Stadsarkivet

Tento archiv obsahuje program Smetanova koncertu v Göteborgu dne 11. února 1859 napsaný Smetanou vlastní rukou; je uložen v trezoru jako součást archivu Harmonické společnosti/Harmoniska sällskapets arkiv. Signatury jsou v sanonu se soupisy. Ani tento exemplář není neznámý (VA má otisk tohoto programu, který vyšel několikrát i v české odborné literatuře). Smetanův náčrt programu je součástí archivu Musikaliska/Filharmoniska sällskapet, tedy společnosti, kde Smetana pracoval jako dirigent. Archiv obsahuje účetní knihy, seznamy členů a další administrativu společnosti. Pro smetanologa má určitý význam výčet těchto osob, protože jsou to Smetanovi současníci i spolupracovníci.

Závěrem

Osobnost Bedřicha Smetany nepřestane inspirovat další generace badatelů¹⁵. Jako první fázi dlouhodobého mapování smetanovských pramenů ve Švédsku jsme si ukázali výsledky rešerší v pěti archivech: *Norrköpinsky městský archiv*¹⁶ přináší prameny o Smetanově sólovém koncertě ve městě; *Valentinský*

*rodinný archiv ve Stockholmu*¹⁷ patří originálními Smetanovými dopisy k nejvýznamnějším; *Hudební muzeum ve Stockholmu* mapuje ohlas díla Bedřicha a koncertních scénách zejména ve 20. století; *Městské muzeum v Göteborgu* sleduje prameny z 20. století, tradici Bedřicha Smetany ve městě, založení společnosti Smetanasamfundet, švédsko-české badatelské kontakty a zejména ke společnosti Harmoniska sällskapet, kde byl Smetana dirigentem.

Archivy mají prameny nejen o životě a díle samotného Bedřicha Smetany a jeho současníců, ale také o životě a díle českých i švédských badatelů, kteří o Smetanovi psali. Pátrání po stopách Bedřicha Smetany ve švédských archivech pokračuje dál. V budoucnu může přispět k objevení neznámých archiválií a také materiálů, které jsou dosud v soukromém majetku, například v rodinách potomků Smetanových švédských přátel.

Poznámky

¹ Hemlin, E: *Bedrich Smetana i Göteborg*. Falun 1961, s. 3–7.

² Bartoš, F: *Smetana ve vzpomínkách a dopisech*. Praha 1939.

³ Průmyslové město Norrköping s dominujícím textilním průmyslem mělo v roce 1860 celkem 19 956 obyvatel. Dnes je to asi šesté největší město Švédska, vzdálené 160 km na jih od Stockholmu.

⁴ Smetanovo muzeum v Praze má ve svém archivu dopisy psané Alfhildou Grevillius v Norrköpingu 22. 3. 1862 a 12. 4. 1862, tedy rok po Smetanově koncertě v Norrköpingu. Její portrét je uložen v městském archivu v Norrköpingu ve sbírce portrétů č. 202. Grevillius byla dcerařem okresního soudu Eisnerman. Dostalo se jí hudební výchovy a upozornila na sebe jako výjimečně dobrá klavíristka. Její manžel, probošt August Grevillius, byl často zván k veřejným vystoupením jako zpěvák.

⁵ Weber, Mozart, Mendelssohn, Beethoven, Schubert, Smetana, Chopin, Liszt, Gade, Schumann, Haydn, Rubinstein, Rosselen, Bertini, Diabelli, Wagner, Rossini, Gluck, Händel, Donizetti, Spontini, Czerny, Bertini, Norman, Proksch, Nicolai, Bach, Schulhoff, Raff, Cherubini, Berg, Berens, Randel, Sandström, Czapek, Meijerbeer, Cronhamn, Rode, Gumbert, Franz, Verdi, Pacius, Kjerulf, Guslow, Kullak, Drezschok, Scarlatti.

⁶ Pražák, P.: *Bedrich Smetana*. Praha 1961, s. 47; též Bartoš, F.: *Smetana ve vzpomínkách a dopisech*. Praha 1939.

⁷ Odesílatel a adresáti dopisů příslušníků rodiny Valentinovy: otec, velkoobchodník Isaac Philip Valentin (1812–1898), matka Rosa (1817–1892), jejich dcera Charlotte Sophie (1848–1930), Smetanova patnáctiletá žáčka, která se potom stala učitelkou Sophie (1848–1930), Smetanova sestra, která zemřela v roce 1868. Dalším členem rodiny zpěvu, její teta Fanny, matčina sestra, která zemřela v roce 1868.

byl bratr Charlotty Sophie profesor Karl Valentin (1853–1918), který měl syna Valtera a dceru Carolu, provdanou Cewers.

⁸ *Smetana 1824–1974. Material collected and edited by L. Řezníček. Oslo 1974.*

⁹ Statens musiksamlingar/Státní hudební sbírky, Musikmuseet/Hudební muzeum, Klippserier/výstřížková série, Stora utländska serien/Velká zahraniční série, Smetana: Vol. 1 biografika, Vol. 2 verk/dílo.

¹⁰ Archiv Erika Hemlina/Erik Hemlins arkiv v Městském museu/Stadsmuseet v Göteborgu obsahuje např. rukopis projevu o B. Smetanovi, rukopisy dějin opery, potvrzení členství ve Společnosti Antonína Dvořáka ze dne 20. 12. 1966 atd.

¹¹ Göteborgské městské muzeum/Göteborgs stadsmuseum se před lety, tj. v době mé práce na švédské publikaci, jmenovalo Göteborgské historické muzeum/Göteborgs historiska museum a tak je tam i jmenováno. Adresa však zůstala stejná: Ostindiska huset v ulici Norra hamngatan 12.

¹² Czapek Joseph, Musikdirektör (1825–1915): v hnědé obálce bez signatury, jen s označením jména, jsou uloženy originály dokumentů, rádů, vyznamenání, jmenování, též fotografie atd. Také tyto archiválie budou popsány v odborném archivářském tisku, ale jejich kopie byly předány již v r. 2004 do Národního archivu – Osobní fond Blanka Karlsson 1371 (dalej jen NA-BK 1371).

¹³ 1) výstřížky a brožury o BS a o Smetanově muzeu včetně jubilea 1963, 2) dopisy, hudba, obrázky, 3) koncerty, noty, seznam Smetanových dopisů, rukopis přednášky, brožury, 4) smetanovské bádání, biografické údaje, 5) rukopis Clary Thörnqvist, partitura Triumfální symfonie z r. 1955, sborových skladeb z r. 1956, 6) partitura Braniborů, 1952, 7) fotografie Prahy, adresy, 8) knihy Praha ve fotografii, 1956, Praha Regia, 1960, Praha 1830, 1961, listiny Smetanovy společnosti v Göteborgu, 9) deníky Bedřicha Smetany, dopisy E. Hemlinovi, fotografie z Prodané nevěsty, 10) dopisy, fotografie, korespondence.

¹⁴ Tato Společnost BS byla založena v jubilejním roce 1964 (140. výročí narození a 80. výročí úmrtí Bedřicha Smetany), což navazovalo na vybudování Pamětní síně BS v Göteborgu v r. 1961.

¹⁵ V sobotu dne 25. května 1996 v 10.00 hodin se na göteborgské Vysoké hudební škole konala veřejná doktorská obhajoba Anderse Carlssona, který je nositelem stejného jména jako autorka tohoto článku. (To je však běžná náhoda, neboť jméno Carlsson či Karlsson je stejně obvyklé jako české Novák.) Carlsson napsal dizertační práci v oboru hudební vědy pod titulem *Handel och Bacchus eller Händel och Bach?* (Obchod a Bacchus nebo Händel a Bach?), s podtitulem *Občanský hudební život a zakládání orchestrů ve městě obchodníků Göteborgu během 2. poloviny 19. století*. Smetana zaujímá velkou část textu, ale není hlavní osobou díla. Jak je ve Švédsku obvyklé, vyšla tato dizertační práce zároveň tiskem (1996, 602 strany).

¹⁶ Kopie smetanovských primárních archiválií, zejména celý VA, jsou v NA-BK 1371.

¹⁷ Tamtéž.